



**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. II. An cogi possint infideles ad amplectendam fidem sibi sufficienter
propositam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

Dicit aliquis, hanc etiam potestatem includi in munere Legati; nam licet Princeps humanus non possit obligare Principem æqualem, ut audiat Legatum, quem ad ipsum mittit; Princeps tamen superior, mittens Legatum ad Principem inferiorem, & subditum, potest eum obligare ad recipiendum, & audiendum etiam Legatum. Cum ergo Christus mittens Apostolos, & eorum successores ad prædicandum, sit Princeps omnium supremus, & mittat eos, ut suos Legatos ad annunciandam fidem; eo ipso intelliguntur mitti cum auctoritate, & potestate cogendi homines omnes ad quos destinantur, ad audiendam fidem. Respondetur, Legatum dupliciter posse à Principe supremo mitti. Primum cum potestate, & iurisdictione in eos, ad quos mittitur; quomodo Pontifex mittit frequenter Nuntios, seu Legatos Apostolicos cum potestate, & iurisdictione, quam exerceant in Provincia, ad quam mittuntur. Secundo potest Princeps etiam supremus mittere simplicem Nuntium, sine vlla potestate, aut iurisdictione, sed solum, ut aliquid denuntiet, vel intimet alicui, vel aliquibus. Quem quidem nuntium si subditi audire nolint, delinquant certe contra Principem à quo missus fuit, & merito possunt ab eo puniri: non tamen possunt puniri ab eodem Nuntio, sicut nec possunt ab eo vis, & pœnis compelli, ut audiant; quis enim dicat, famulum etiam inferioris potestatis, quem Rex, vel summus Pontifex ad aliquem subditum mittit, ut certiorum eum reddat de realiqua, eo ipso potestatem habere, ut illum audire renuentem in vincula coniciat, & propria auctoritate, ferro etiam, & pœnis ad audiendum compellat? Hæc certe potestas in quolibet simplici Nuntio non agnoscitur, nisi à Principe mittente exprimat. Cum ergo Christus Apostolos mittens, & eorum successores ad Euangelium annunciandum non expresse hanc potestatem, non est, unde colligamus eos illam habere, sed potius esse nuncios destinatos ad annunciandam pacem, & Evangelicam doctrinam: nec Apostoli ipsi in se potestatem aliam agnoscunt, ut audire nolentes cogerent ad audiendum.

§. II.

An cogi possint infideles ad amplectendam fidem sibi sufficienter propositam.

70 **N**on loquimur de doctrina fidei, quæ ratione etiam naturali haberi potest, & quæ dicitur seruanda præcepta naturalia: de hoc enim dicemus §. 3. sed nunc loquimur de doctrina fidei, quæ solum per diuinam reuelationem habetur. Prima ergo sententia vniuersaliter affirmat, posse omnes infideles pœnis compelli, ad amplectendam fidem sufficienter propositam; pro qua afferuntur Maior in 2. dist. 4. & quidam Genesius Sepulveda, qui hoc probare conatus est sub Carolo V. Imperatore, cum de Iudæis ageretur. Secunda sententia id concedit de infidelibus, qui subditi sunt in temporalibus, Principi eos ad fidem cogenti: quod tamen intelligere videntur loquendo de iure diuino, vel naturali, & secluso iure humano positivo, quo hæc coactio prohibetur. Hanc docet Scotus in 4. dist. 4. quæst. 7. in fine, & aliqui ex eius schola, & probabilem existimat

Prima sententia.

Lorca in presenti dist. 36. num. 7. quomodo ipse communem, & contrariam sententiam sequatur. Alij denique hoc limitant ad coactionem indirectam, negant verò de directa, ut infra explicabitur. dist. 4. quæst. 2. & Angelus apud Suarez dist. 18. sect. 3. num. 2.

Communis, & vera sententia negat, posse infideles, siue subditi sint, siue non subditi, cogi, & obligari directe ad fidem amplectendam, non solum loquendo de iure humano, sed etiam de iure naturali, seu diuino. Ita cum S. Thomas in presenti quæst. 10. art. 8. & 12. Caietanus, Palud. Doct. Antoninus, Richardus, Sotus, Abulensis, Syluester, Castro, Victoria, & alij, quos affert, & sequitur Suarez ubi supra num. 4. Barnes, Argon. Turrianus, Valentia, Azor, & alij, quos refert, & sequuntur Hurtado dist. 7. §. 1. per totum, Coninch dist. 18. dub. 14. numero 217 Castro Palao tom. 1. tract. 4. dist. 2. §. 1. num. 4. qui tamen male citat Sotum in 4. dist. 4. quæst. 2. dicentem posse infideles subditos cogi, nam Sotus ibi nihil dixit, sed postea dist. 5. quæst. unica art. 10. contrarium late probat: fortasse fuit typographi error scribentis Sotum, pro Scoto.

Et in primis prohibitum hoc esse de iure humano, constat ex multis Pontificum, & Conciliorum decretis Gregorius Magnus id præcipit lib. 11. epist. 15. relatus in c. Qui sincerus, dist. 45. & Concilium Toletan. 4. cap. 56. relatum in cap. de Iudæis eadem dist. 11. Idem statuitur in cap. sententia Iudæi, de Iudæis, & Saracenis, & idem supponitur in cap. Iudæi 3. & in cap. consilium 8. eod. tit. Ad hoc ipsum assertum Suarez ubi supra num. 5. decretum Innocentij III. in cap. Maiores, statem quaritur de baptismo, ubi Pontifex addit, id esse contra Christianam religionem: unde idem Suarez colligit, prohibitum hoc esse, non solum iure humano, sed etiam iure diuino. Sed reuera id ibi non dicitur, sed solum, quod non sit cogendus ad obseruantiam legis Christianæ, qui omnino inuitus, & sine vilo profluo consensu baptizatus est; nam baptismus ille non est validus, & ideo esse dicitur religioni Christianæ contrarium obligare omnino dissentientem, ad obseruantiam legis Christianæ: unde statim additur non esse contra, sed iuxta religionem, ut qui per metum, & coactionem baptismum suscipit, obligetur postea ad seruandam legem Christianam. An verò cogere metu, & pœnis ad baptismum suscipiendum, & consentiendum sit contra legem diuinam nihil ibi dicitur. Adhuc, hanc coactionis prohibitionem approbatam etiam in iure civili in leg. Christianis, Cod. de Paganis.

Quod verò stando etiam in iure naturali, & diuino, cogi non possint ad fidem, qui non sunt subditi, probatur, quia coactio hæc esse non potest, nisi ab habente potestatem, & iurisdictionem in illos; nam vis coactiva supponit potestatem præcipiendi, & puniendi, quæ solum competit superiori in subditos. Hanc autem potestatem, & iurisdictionem non habet in primis Ecclesia in eiusmodi infideles: cum eam non acceperit à Christo, nisi in eos, qui intra Ecclesiam sunt per baptismi sacramentum, & faceret Paul. Apostolus 1. ad Corinth. 5. dicens quid mihi de istis, qui foris sunt? nam eos Deus indicabit. Vbi aperte significat Deum non dedisse Ecclesie iudi-

cium circa infideles non baptizatos, qui extra Ecclesiam adhuc sunt, sed iudicium hoc sibi reservasse. Vnde ea verba in hoc sensu intellexerunt Innocentius III. in c. *Maiores*, de baptismo, & in cap. *gaudemus*, de divoritiis, & Concil. Trident. sect. 14. cap. 2. inferens, *Ecclesia in neminem iudicium exercet, qui prius per baptismum non fuerit ingressus*: & est communis interpretatio Patrum Chrysostomi, Theophylacti, Ambrosij Anselmi & sancti Thomae in illum Pauli locum, & Augustini de verbis Domini serm. 6. cap. 7. Et confirmatur apertè ex verbis Christi Matth. 10. ubi Apostolos ad prædicandum mittens sine baculo, & gladio, (quod, teste Hieronymo ibi, nihil aliud fuit, quam instrumenta illis coactionis prohibere) postea concludit, *qui non receperint vos, non remittetur eis in die iudicii*. Sicur & Marci ultimo dixit, *qui non crediderit condemnabitur*: significans, punitionem huius delicti non pertinere ad Ecclesiam, sed ad Dei iudicium. Quem potestatis defectum perpetuò Ecclesiæ Pastores in se agnouerunt, qui nunquam exercuerunt illam, vel exerceri permisissent in infideles non baptizatos. Vnde multò minus dici potest, quòd Christus eam potestatem dederit Principibus temporalibus; si enim aliquibus dedisset, utique dedisset Ecclesiæ ministris. Sed neque ex iure naturali potuit Principibus temporalibus potestas hæc competere in infideles non subditos: quia eo ipso, quod subditi non sunt, repugnat quòd ab eis cogi non possint, cum par in parem nullum habeat imperium.

Denique à fortiori id constat ex eo, quòd neque in subditos infideles non baptizatos habeat Ecclesia, vel etiam Principes temporales hanc potestatem cogendi eos ad fidem, quòd erat ultimo loco probandum: & probatur etiam argumento supra facto ex defectu potestatis, quam Christus ad hanc coactionem Ecclesiæ nunquam communicavit: nam verba Innocentij III. & Tridentini supra adducta vniuersalia sunt, & de omnibus non baptizatis dicunt, non pertinere ad potestatem, vel iurisdictionem spiritualem Ecclesiæ: neque ipsa vniuersalem potestatem exercuit, imò expressè prohibuit à suis ministris, vel etiam à Principibus Christianis temporalibus exerceri in subditos; nam subditi erant omnes illi Iudæi & infideles, qui cogi prohibentur ad fidem in decretis supra citatis. Vnde satis constat, Ecclesiam non agnouisse in se, vel in principibus hanc potestatem etiam in subditos: incredibile autem esset quòd aliquando eam non exercuisset, vel exerceri permisisset in aliquibus circumstantiis, vel in subditos, vel certè in seruos infideles, in quos multò maior est Domini potestas, quam Principis in subditos. Et tamen quacumque ex causa infideles fiant Christianorum serui, nunquam ad fidem Christianam coguntur, vel cogi permittuntur, sed quoad religionem liberi omnino manent: imò quando ij crimen aliquod committunt morte dignum, non solet eis pænæ condonatio offerri, si ad fidem conuertantur: nam licet hæc non esset coactio directa, sed solum indirecta, quæ cum aliqua moderatione licita est, ut dicemus, in iis tamen circumstantiis, & cum tanto mortis metu præsumi posset fista conuersio. Vnde colligitur, non solum hanc potestatem non fuisse positiuè à Christo concessam, sed neque etiam iure naturæ Principibus competere in suos subditos, imò aduersarij naturæ iuri, & dignitati

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

Christianæ religionis, ut ad eam amplectendam subditi cogantur. Ad quòd Suarez num. 5. affert Gregorium lib. 1. epist. 91. & lib. 11. epist. 15. dicentem id esse contra religionem Christianam. Sed neque in illo lib. 1. habetur epist. 91. & fuit fortasse error pro 45. neque in illis epistolis dicitur, esse contra Christianam religionem, sed solum reprehendit cogentes, & prohibet ne fiat propter periculum, ne coacti ad baptismum, redeant postea ad suos errores, cum iniuria fidei.

Quòd autem repugnet iuri naturali, seu diuino talis coactio, probant aliqui, quia ille, qui prudenter non creditur habere veram fidem, & velle eam amplecti, non est baptizandus: ideo enim adulti voluntas exactè examinatur ante baptismum: alioqui minister indignè ministraret, conferendo baptismi sacramentum homini non disposto: ille autem, qui ad fidem cogitur, non creditur prudenter amplecti velle fidem, & religionem Christianam, ut constat ex dicto cap. *sicut Iudæi*, de Iudæis, & Saracenis, cuius hæc sunt verba, quippe Christi fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum, non spontaneus, sed inuitus cogitur peruenire. Ergo ille non potest licitè ad baptismum admitti, & per consequens non potest ad fidem cogi, cum fides taliter ab eo suscepta, non possit ad hoc ei deferuire, ut ad baptismum licitè admittatur: ita arguunt Hurtadus ubi supra §. 35. & alij.

Hoc tamen argumentum reiicit Coninck ubi supra num. 237. & retorquet primò, quia hæretici compelluntur, ut abiurata hæresi sacramenta frequentent, cum similiter probabile sit omnino, eos sacrilegè hoc facturos. Secundò quia subditus petere potest à suo pastore sacramenta, quando se ite indignè eum collaturum. Cur ergo similiter non licebit compellere subditum ad aliquid faciendum, quòd bene potest facere, quamvis superior sciat eum male facturum? Hæc tamen non soluunt vim illius argumenti: non enim agitur in casu nostro de petendo ab aliquo rem, quam facturus est malè cum bene posset facere: nec de cogendo solum, ut id faciat; sed agitur de conferendo sacramento baptismi ei, quem scimus non esse dispositum ad baptismum; & quidem, quidquid sit, an possimus ministrare sacramenta peccatori occulto, quando publice petiti de baptismo tamen dixi disp. 8. de sacramentis in genere sect. 12. num. 195. ministrum debere non solum nescire indignitatem, & indispositionem baptizandi; sed positiuè debere examinare, & inquirere, an sit bene instructus, & dispositus, nec posse admittere etiam in publico petentem eum, quem constat publice esse indispositum. Vnde cum in casu nostro præsumptio communis & publice manifesta sit, quòd eiusmodi coacti non credunt ex corde, non potest Ecclesiæ minister eos ad baptismum admittere quandiu ea præsumptio non purgatur.

Ad exempla verò in contrarium adducta respondetur facile. Ad primum dicimus, hæreticos compelli quidem ad abiurandam hæresim, non tamen statim conferri eis sacramenta sine maiori examine: quòd examen ad absolutionem sacramentalem spectat ad Confessarium, qui in foro sacramentali debet examinare, & prudenter perpendere dispositionem penitentis, & an sponte, & ex corde credat, & doleat de hæresi præterita, alioquin non debet absolutionem sacramentalem ei impendere. Potest tamen communiter peni-

Vu 2 conti

tenti in foro illo credere, in quo ipse solus est sui accusator, & in quo à nemine cogitur, cum Confessarius etiam si eum inueniat indispositum, nec possit eum punire, nec ea notitia vti ad eum accusandum, aut denunciandum, imò nec dicere se eum non absoluisse, vt suppono. Itaque Ecclesia tunc non cogit eum ad suscipiendum illud sacramentum, sed ad summum, vt Confessarium adeat, à quo examinandus, & iudicandus sit. Quamuis autem fideles excommunicatione puniantur, nisi confiteantur intra annum; hæc tamen poena non cogit indignos ad male suscipiendū sacramenta: non enim vitabitur poena censura per confessionem fictā; sed incurratur eodem modo, vt dixi *disp. 15. de poenitent. sect. 6. num. 138.* quare communicatio illius poenæ per se loquendo, nō præbet occasionem indignè suscipiendi sacramenta. Deinde quod attinet ad Eucharistiam, quando heretici coguntur abjurare hæresim, si præsumptio sit, quod non sponte sed coacti abiurent, non debent statim ad Eucharistia communionem admitti. Imò olim iis, qui post baptismi gratiam idolis sacrificabant, licet ad poenitentiam admitterentur, negabatur Eucharistia etiam in mortis articulo, vt ex Conciliis ostendi *disp. 13. de Eucharistia sect. 5. num. 17.* & quamuis postea ab Innocentio I. rigor ille temperatus sit, cuius verba ibi retuli, laudat tamen veterem illum vsum. Denique ceter Alexander Papa in cap. *super eo*, de hereticis in 6. voluerit, vt hereticis etiam relapsis, & morte afficiendis Eucharistia non negetur, id tamen tunc solum præcipit, quando ipsi eam petant, & eorum poenitentia manifesta sit. Quod etiam vniuersaliter dictum fuerat, in can. 13. Concilij Niceni, vbi cuiuslibet peccatori morituro, & poscenti sibi communionis gratiam, *Episcopus* (inquit) *probabiliter* (seu vt alij vertunt) *cum examinatione*, seu, cum *Episcopi eura*, & *probatione præcedente*, ex obligatione dare debebit. Vnde constat argumento à contrario, si poenitentia non sit manifesta, sed potius præsumptio sit de abiuratione ficta, Eucharistiam non esse heretico abiuranti dandam, sed suæ conscientia relinquendum, vt si præceptum communionis Eucharistica obseruare velit, poenitentiam suam veram esse, ita comprobet, vt dati ei prudenter possit.

78

Ad secundum verò exemplum responderetur, magnum esse discrimen: nam subditus petens sacramenta à Pastore, quem scit indignè ministraturum, non confert ipse sacramenta indigno, sed iure suo vtitur petendo id, quod pastor licitè, & bene potest præstare. At in casu nostro minister ipse, & Pastor tenetur ex officio examinare dispositionem illius, cui per baptismum aditum ad Ecclesiam aperit, ne indignum admittat, cui debito non satisfacit baptizans, quem moraliter, & prudenter iudicat esse manifeste indispositum, & indignum, & hanc indignitatem publica præsumptione constare. Non est ergo ratio illa contemnenda, cum sit fundata in ipsa naturā sacramenti baptismi, & obligatione non conferendi illud, nisi præuio examine de dispositione recipientis, quæ obligatio ex ipsa baptismi institutione oritur.

79

Secundò principaliter hoc ipsum probari potest à posteriori; quia si potestas hæc coactiua esset, siue in Ecclesiæ ministris, siue in Principe temporali, saltem erga subditos, non prohibuisset ita vniuersaliter Ecclesia vsum illius potesta-

tis, vt in nullo vnquam casu eam permitteret: potest enim casus euenire, in quo charitas saltem obligaret ad vsum illius potestatis, v.g. in conversione duorum, vel trium, qui sunt capita familiarum, penderet baptismus totius oppidi, & omnium paruulorum, qui sub eorum potestate sunt, & aliter in infidelitate adolecerent, & damnabuntur: cur ergo non cogendi essent illi pauci ad fidem, ne tota multitudo periret? Certe si id fieri non potest, ideo est quia coactio illa est intrinsecè mala, & ideo ab Ecclesia prohibita.

Tertiò considerari possunt inconuenientia intrinseca, quæ coactio illa secum affert, & primo, quia admitterentur ad baptismi sacramentum illi quos moraliter cerum esset non esse sufficienter dispositos, vt diximus. Secundò quia hominum conuersio tribueretur humane potentia, & violentia, non efficacia verbi diuini, & Dei gratia, contra finem omnino à Deo intentum, vt significat Paulus 2. ad Corinth. 10. dicens; *armis militis non esse carnalia, &c.* & ideo 1. Cor. 1. dixerat, quod *non multi potentes, sed infirma mundi elegit Deus.* Tertiò, hoc detegaret honestatē, & dignitatē eiusdem fidei, & Christianæ religionis, cuius asseclæ non spontanei, sed coacti, & iniuncti nomen darent Christo, & eius doctrinæ. Iam enim non veritatis, & argumentorum ponderē, sed metu fortunæ, vel corporis bonæ amittendū, dicerentur homines in eam sententiam venisse, vnde merito tribueretur defectui rationum, & efficacia ad persuadendum, si intellectus captiuandus esset non veritatis propositi splendore, sed amore bonorum temporalium, quod in Aduocatis ipsis vitio tribuitur, si opiniones, & assensus venales habeant, eaque opinentur, & doceant, non quæ vera apparent, sed quæ magis ad lucrum opportuna. Propter hæc, & alia noluit Christus suis discipulis, nec Ecclesiæ dare potestatem hanc coactiuam, vt notauit Ambrosius lib. 7. in cap. 10. *Lucæ* his verbis: *Non viuas in manu inuentur tollere Apostoli: sic enim scribendum Matthæus putauit. Quid est virga nisi præferenda potestatis insigne, & claudens instrumentum doloris? Ergo humilis Domini, in humilitate enim iudicium eius sublatum est; humilis, inquam, Domini præceptum discipuli eius humilitatis officis, exsequuntur: eo enim mittit ad seminandam fidem, qui non cogere, sed docerent, nec vim potestatis exercerent, sed doctrinam humilitatis attollerent.*

Vnde quartò arguitur, quia si in Ecclesia non mansit hæc potestas coactiua, non apparet quomodo porerit manere in Principibus temporalibus, etiam in ordine ad infideles sibi subditos: nam vis coactiua non reperitur sine potestate iudicatiua, nec potest Principes præcipere, vel cogere subditos in iis causis, de quibus non potest iudicare; quomodo enim poterit ad penam condemnare, si non potest in ea causa sententiam ferre Principes autem saculares etiam Christiani non possunt de rebus fidei iudicare, cum totum hoc iudicium ad Ecclesiam spectet, nec aliter nunc hereticos puniunt, nisi potestate accepta ab Ecclesia, quæ prius iudicium exerceat, & hereticos declarat, & Principi seculari committit, vt eos debito supplicio puniat. Si ergo totum hoc de rebus fidei iudicium spirituale est, & pertinet ad Ecclesiam, ad quam spectat iudicare de doctrina fidei, & de peccatis contra fidem, non potest Princeps secularis ex se, & propria auctoritate

ritate iudicium illud inchoare, & ad sententiam peruenire, sed id facere debet auctoritate Ecclesie, quæ tamen eiusmodi potestatem nec in se agnoscit, nec Principibus vquam communicauit, sed potius id facere volentibus omnino prohibuit.

82 Quinto denique, & à priori ratio esse videtur, quod peccatum hoc infidelitatis sit extra totum forum, & limites gubernationis, & potestatis politicæ Principis temporalis, cuius finis est tranquillitas Reipublicæ, & bonum in ordine ad pacem, & quietem communem ciuium: ad quem finem solum possunt præcipi, quæ necessaria sunt, ne turbetur pax, & concordia publica ciuili: neque enim commissa est Principi gubernatio animarum in ordine ad beatitudinem æternam, sed gubernatio hominum, ut boni ciues sint. Vnde nec potest prohibere omnia peccata etiam contra legem naturalem, sed ea, quæ turbare possunt honestatem Reipublicæ, & eam deturbare. Si ergo subditi iuxta naturalem legem probi sint, & iuste, ac honeste vivant, Princeps nihil aliud potest ab iis exigere, sed debet singulorum conscientia relinquere curam de æterna beatitudine, & salute comparandæ: quamuis ad hoc etiam debeat conciliis, prædicatione, & mediis aliis omnibus eos indefesse adiuuare, imò & possit suauiter cogere coactione indirecta, ut postea in solutione argumentorum dicemus.

83 Ex hac autem communi, & vera doctrina obiter inferitur, minus consequenter loquutum fuisse Malderum in *presenti quæst. 1. q. art. 8. post quartam conclusionem*, qui dixit, in duobus casibus posse non baptizatos cogi ad fidem; primus est, quando fatentur se esse Christianos, quia hoc ipso, quod se Christianos profitentur, tenentur veram fidem Christianam suscipere. Secundus est, quando sunt filij Christianorum baptizatorum: hi enim quando sub patria potestate sunt, cogi possunt ad baptismum; si verò sint extra patriam potestatem, possunt etiam non quidem pœna mortis, sed exilio, aut moderato carcere ad fidem compelli, quod colligit ex Concilio. 4. Aurelianensi, can. 31. ubi præcipitur, ut Iudeus, qui suum mancipium ex Christianis natum parentibus, spe liberationis ad Iudaismum induxerit, mancipio priuetur, & manumissio mancipio non profit, qui deficiendo ad Iudaismum indignum se libertate fecit: cui videtur consentire Lorca dicta *quæst. 10. diff. 36. num. 15.*

84 Hæc tamen, ut dixi, non coherent cum principiis positis: nam ij omnes, quando baptizati non sunt, extra Ecclesiam adhuc manent, & per consequens foris sunt, de quibus ad Ecclesiam non pertinet iudicare, ut dixit Paulus, cuius verba de omnibus nondum baptizatis intellexit Tridentinum loco supra citato, inde colligens, iudicium Ecclesie in sacramento Pœnitentiæ exerceri solum circa peccata post baptismum commissæ. Neque obstat, illos, qui se profitentur Christianos, teneri veram fidem Christianam suscipere: nam etiam, qui se profitentur Mahometanos tenentur illam suscipere, & tamen ab Ecclesia non possunt ad hoc compelli. Neque etiam obstat decretum illud Concilij Aurelianensis can. 31. (mihi tamen est canon 30. non 31. ut citatur à Maldero, nec caput 19. ut male citatur apud Conink dicto dub. 14. num. 222.) nam ibi non punitur directè seruus ex Christianis na-

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

tus, ob Iudaismum susceptum, sed Iudeus Dominus, ob abusum potestatis, & dominij, priuatur iusto dominio in seruum, imò redditur inhabilis ad validam manumissionem faciendam. Potest enim Ecclesia ex potestate propagandi fidem leges condere, quibus conuersio ad fidem reddatur facilius, & tollantur de medio impedimenta subditorum ad eam amplectendam. Vnde ut liberi sint subditi ad fidem, & baptismum suscipiendum potest subditos infideles priuare potestate cogendi seruos indirectè, & ad hunc finem priuare eos facultate manumittendi seruos sub ea conditione, si fidem non amplectantur, & consequenter Dominos tentantes facere priuare dominio in seruos quæ est punitio directæ Domini violantis legem iustam, & indirectæ serui, cuius manumissio irrita redditur. Non itaque dicitur in illo canone, indignum esse libertatem seruum, qui ex Christianis natus ad Iudaismum defecit, ut retulit Coninch loco citato, sed iniustum esse, ut ei libertas maneat: hoc est, esse contra ius, quod Ecclesia habet ad propagandam liberè fidem, quod rata legibus habeatur ea manumissio, & non radicitus tollatur ea potestas, & ius, unde occasio oritur vehemens auertendi subditos ab amplectenda fide. Adde, posse concedi eo casu, puniri seruum directè, & priuari libertate sibi data ob delictum commissum: non quidem immediate, quia eadem parentum non amplectitur, sed quia legem iustam violauit, qua sicut domino prohibebatur manumittere seruum sub ea conditione; ita & seruo iuste prohibebatur manumissionem, sub ea conditione acceptare. Quânis enim cogi non possit ab Ecclesia, ad fidem, quando baptizatus non est, potest tamen obligari ad non acceptandum pactum libertatis promissæ, sub conditione deferendi, vel non suscipiendi parentum fidem, quod pactum iustissime ab Ecclesia potest, ut diximus, prohiberi. Denique quod filius sit adhuc sub patris potestate, non facit, quod possit ad fidem obligari; multò enim magis est seruus infidelis sub potestate domini Christiani, & tamen non potest ab Ecclesia ad baptismum compelli. Possunt quidem parentes baptizati obligari, ut infantes suos baptizari curent: postquam tamen filius est adultus, necessaria est eius voluntas, cum non subdatur patri quoad religionem eligendam: hanc autem filij voluntatem Ecclesia non potest à filio ipso extorquere, cum nullam habeat adhuc in ipsum spirituales iurisdictionem, quippe qui adhuc extra Ecclesiam reperitur.

85 Nunc restant soluenda argumenta, quæ contra hanc communem doctrinam asserti solent, ex quorum solutione ipsa magis elucidabitur. Primò *Obiectio 1.* ergo argui solet ex Scriptura Lucæ 14. *compelle eos intrare*, utique in Ecclesiam, & ita videtur compulsus à Deo fuisse Saulus, ut conuerteretur, & fidem suscipere. Respondeo, compulsionem illam non debere intelligi per potentiam, & pœnas, sed per argumenta, & motiua, signa, prodigia, & similia, qua ratione compulsus fuit Saulus: nam Ecclesia etiam in quadam oratione petit à Deo, ut *nostras ad se rebelles compellat voluntates*: quod tamen de compulsionem per gratiam efficacem, & vehementem intelligitur. Quamuis ergo Deus possit etiam pœnis, & terroribus homines ad fidem cogere, ipse enim iudicium exercere potest in infideles: hanc tamen potestatem Ecclesia non communicauit propter

V v 3 incon

inconuenientia suprà adducta, & quia de tali communicatione non constat. Scio, Augustinum epist. 48. & 50. de propria compulsionē per penam verba illa intelligere; sed putat, ibi sermonem esse de hæreticis, qui eo modo compelli possunt. At verò Chrysostomus, & alij, quos sequitur Suarez *sect. 3. num. 12.* intelligunt de compulsionē per ingentia signa, & prodigia, quibus in fine mundi adigendi sunt infideles ad Christum tandem suscipiendum.

86
Obiectio 2. Secundo obicitur vsus in Ecclesia receptus: nam in primis Ferdinandus V. Rex Catholicus Hispaniæ Iudæos nolentes baptizari, regno expulit. Filiebus etiam Hispaniæ Rex olim Iudæos ad baptismum coegerat, cuius factum laudari videtur in Concilio Toletano 4. c. 56. & refertur in *c. de Iudæis dist. 45.* Responsum, ubi zelum, & intentionem laudari, non factum, imò id in posterum prohiberi. Ferdinandus etiam non expulit Iudæos, quasi exilio puniens eorum infidelitatem, sed vel nolens in sua ditione illos ad habitandum admittere, propter subditorum utilitatem, quibus non parum nocere poterat peruersorum hominum commercium, quæ ad summum erat coactio indirecta ad fidem: vel etiam cum detrimento non exiguo sui regni, maluit tanta incolarum multitudine priuari, quam subire periculum, quæ ex eorum retentione timebat: sicut, & Philippus III. nostra ætate expulit ex Hispania innumeram Saracenorum multitudinem, quorum magna pars licet baptizati essent, vel crederentur, Mahometico ritu vivebant in occulto, & ruinam Regni machinabantur. Sic etiam prædictus Ferdinandus V. Saracenos, quos bello subiugauerat expulit ex Hispania nisi baptizarentur, quod iam victoris facere potuit.

87
Obiectio 3. Tertium ad hoc ipsum affertur exemplum Gregorij Magni, qui *lib. 3. epist. 26.* relatus in cap. *lam vero 23. quæst. 6.* videtur velle cogendos esse rusticos infideles ad fidem his verbis: *lam vero si rusticus fuerit tanta perfidia, & obstinationis inuentus, ut ad Deum venire minime consentiat, tanto pensionis onere grauandus est, ut ipsa executionis sue pena compellatur ad reuerentiam festinare.* Idem habet *lib. 4. epist. 6.* & è contra *lib. 7. epist. 30.* vult, ut subditis aliquid de iustis tributis remittatur, ut hac beneuolentia inducantur ad fidem suscipiendam. Respondeo cum communi Theologorum, quos affert, & sequitur Suarez ubi supra num. 8. & alij passim, hanc fuisse coactionem solum indirectam, quæ licita est, dum iustè, & prudenter fiat. Dicitur autem indirectè cogere, qui iure suo vitior, quod remittere non vult, sed toto rigore exequi; remittere tamen paratus, & remissionem offerens, si debitor conuertatur ad fidem: tunc enim non infert, aut minatur penam vel malum, quia non conuertitur infidelis, sed solum negat liberalitatem, aut remissionem alterius debiti, quandiu non conuertitur, quod tamen debitum alio titulo iustè potest exigere. Sic ergo Gregorius monet, ut grauentur oneribus infideles subditi, qui non conuertuntur, & alliciantur gratis, & remissionibus, ut conuertantur. Aduertit autem Suarez cum alijs bene, debere id fieri semper intra terminos iustitiæ; neque enim ad eum finem grauari possunt tributis, vel oneribus, ad quæ alias non possent iustè obligari, secluso etiam eo titulo. Quia tamen non consistunt in indiuisibili hæc onera, sed habent sicut præcia rerum, in finem, medium, & summum,

possunt vel ad summum obligari, vel ad infimum solum, prout expediens fuerit ad fidei profectum, & prudenter fieri, ita ut non facile ad baptismum tatem ostendere præsumi possunt ut seculis conuersione recta, ne periculum sit conuersionis fidei, prout merito timeri potest. Itaque Princeps secularis pœ, & prudenter facit, dum in istiusmodi, quæ sufficit, quod subditi conuersionem ostendant, & catechumeni fiant, ut prudenter illis possit onera remittere. Pastores tamen Ecclesiæ postea non debent sine dicto examine, & exacta probatione eos ad baptismum admittere propter fidei periculum. Quæ probatio iam tunc faciliior erit, si subditi pro baptismo insistent: cum enim iam catechumeni facti grauiamina, & onera non sentiant, (propterea omnino expedit fieri ut seculis illi exasperantur) non ita præsumitur fidei infirmitas in petendo baptismo ex metu, cum iam metus cessauerit, sed magis præsumitur ex mera deuotione procedere; adhuc tamen hoc ipsum delictum probandum videtur, ut ex repetitis infirmitatibus eius veritas magis appareat. Denique circa hanc indirectam coactionem aduertunt, licet per se loquendo, non possit exerceri, nisi circa subditos, quia illi soli possunt iustè grauari oneribus grauioribus; per accidens tamen posse aliquando exerceri circa non subditos, priuando nimirum eos beneficiis gratuitis, & commodis non debitis, nisi fidem profiteantur, vel ea optulerint. Potest, v. g. Princeps Christianus negare Principi infideli commercium in suo Regno, vel auxilium, & milites ad bellum aliquo in iustum, nisi fidem profiteatur, vel ei in suo Regno fauorem præstet vitior enim iure suo negando ea, ad quæ concedenda nullo iure tenetur.

Quarto obiciunt leges aliquas ab Imperatoribus diis, & Christianis latas contra idololatras, & eorum ritus, quales sunt lex i. lex, ne qui lex nemo ea, lex, nemo venerandi. Cod. de Paganis, & alia similes, quæ leges laudantur à Conciliis, & Patribus relatis apud Suarez ubi supra *sect. 4. num. 6.* Respondetur, eas leges iustas esse, non enim cogunt ad amplectendam fidem Christianam, sed prohibent cultus demoniorum sacrilegos, & alia quæ sunt contra rationem, & legem naturalem ad quod Princeps temporalis habet potestatem, ut videbimus, & explicabimus §. 3. sicut etiam potest prohibere blasphemias, & contumelias contra Christum, vel Christianam religionem, ut ibi videbimus.

Quinto obiciunt, quia Imperatores tulerunt etiam leges contra hæreticos, eos cogentes ad fidem Catholicam amplectendam: ergo non est extra Principis potestatem, cogere subditos ad veram fidem. Respondetur, hæreticos esse iam per baptismum subditos Ecclesiæ, & intra Ecclesiæ, quare supra illos Ecclesiæ habet potestatem coercitiuam, ut videbimus infra agendo de hæreticis. Princeps autem secularis non habet potestatem cogendi illos ad fidem, quia non potest, ut diximus, iudicare de vera fide; habet tamen potestatem ad hoc sibi communicatam ab Ecclesiâ, quæ postquam iudicauit de causa fidei, & de crimine hæreticis, implorat auxilium Principis secularis, ut hæreticum ab Ecclesiâ damnatum puniat; Ex hac eadem potestate leges condit, approbante

probat Ecclesia, statuens penas debitas huic criminis; quæ leges non procedunt à potestate propria ipsius Principis, sed ab alteri potestate communicata sibi ab Ecclesia, quæ in hoc negotio videtur Principibus, tanquam suis ministris: sicut quando Prælatus Ecclesiasticus, qui simul est Princeps temporalis, committit causam aliquam sanguinis alicui iudici laico, qui potestate à Prælo accepta indicat in ea causa, in qua sine tali potestate nihil potuisset propria auctoritate decernere.

90
Obiectio 6.
Sed contra hoc sexto obijciunt, quia Principes illi non solum contra hæreticos baptizatos, sed etiam non baptizatos leges condunt, quæque puniunt: sic enim leges late sunt contra Calicolas, ut constat ex lege *Calicolarum*. Cod. de Iudæis, & Calicolis, qui videntur fuisse Pagani, cum Cælum colerent; item contra Manichæos, & Samaritanos, qui baptismum non recipiebant. Respondeo, de Calicolis S. Augustinum epist. 163. circa finem testari, quod erant baptizati, de Manichæis dubitari etiam potest: nam ij vtebantur Episcopis, & Eucharistia, imò circa eius vsum grauissima sacrilegia committebant, ut refert Augustinus *rom. 6. lib. de hæresibus hæresi 46.* ibi tamen testatur idem Augustinus, quia de necessitate, & utilitate baptismi male sentiebant, ideo, quos discipulos denuò acquirerebant, non solitos fuisse baptizare. Cæterum quidquid de hoc sit, tam isti, quam Samaritani, & alij similes iussè poterant puniri, & cogi ad suos errores deferendos; quia plura docebant, & agebant contra legem naturalem, & Manichæi plura sacrilegia, & scelera patrabant in vsu rituum Christianorum, cum magna Ecclesiæ contumelia, ut constat ex Augustino loco citato, & fatetur Coninck de illis, & de Samaritanis vbi supra num. 242.

91
Obiectio 7.
Septimò obijciunt, quia illi, qui metu coacti baptizati fuerunt, coguntur postea ad fidem, & puniuntur, si ab ea deficiant, ut constat ex Concilio Tolét. 4. *cap. 56. relato in cap. de Iudæis, dist. 45.* sufficit ergo Ecclesiæ voluntas coacta baptizati, ut eum recipiat, & retineat. Respond. sufficere quidem ad retinendum, & cogendum, postquam semel baptizatus est, non verò sufficere ad licitè recipiendum. Ratio differentie ex dictis est clara, quia ad conferendum licitè adulto baptismum, requiritur fides in adulto, ut dispositio necessaria, quæ in coacto non præsumitur: ad retinendum verò, & cogendum postea, non requiritur, quod habeat, vel habuerit vnam fidem. Sufficit, quod receperit baptismum, qui est ianna, qua baptizatus ingreditur Ecclesiam, & sic subditus illius. Potest autem baptismum recipi validè sine fide, dum ad sit voluntas illius etiam coacta, & involuntaria secundum quid; quæ voluntas præsumitur, quoties aliquis dicit se velle baptismum, & illum perire, sicut præsumetur etiam professio valida, & matrimonium validum, etiam si metu fierent, nisi Ecclesia eo casu utrumque irritasset, quod tamen fieri non potuit in baptismo, nec in ordinis susceptione, quæ sunt sacramenta, nec includunt contractum humanum (sicut includitur in matrimonio, & ex eo capite potuit subiacere humane irritationi: (& ideo applicata materia, & forma, non potuit Ecclesia impedire eorum sacramentorum valorem. Posito autem baptismo valido, iam ille est subditus Ecclesiæ, quæ sicut alios subditos, potest eum cogere ad professionem

Christianæ religionis, & idcirco Concilium Toletanum id præcipit.

92
Obiectio 8.
Octauò arguitur ratione, quia Princeps temporalis potest subditos suos obligare ad obedientiam debitam suis superioribus exhibendam, v.g. ut filij parentibus, serui dominis obediant, ergo poterit etiam, & debet eos obligare ad obedientiam Deo, & exhibendum ei debitum cultum. Si ergo infideles proposita eis sufficienter fide nostra debent eam recipere, & hunc fidei cultum Deo exhibere, poterit Princeps temporalis subditos suos cogere, si huc debito non satisfaciunt. Respondeo negando consequentiam, quia hæc obedientia Deo præstanda est extra spheram, ut diximus, Principis temporalis, qui ea solum potest subditis præcipere, quæ ad politiam civilem, & temporalem, & ad honestatem illam, quæ à bonis ciuibus exigitur, spectant, qualis non est fides Christiana, quæ ad salutem eternam ordinatur, & in qua Princeps temporalis non potest esse Iudex, sed Ecclesiæ: unde nec potest punire peccata contra fidem, cum punitio sit actus Iudicis. Potest tamen punire filios, vel seruos non obedientes parentibus, vel dominis, quia hæc obedientia pertinet ad statum bonorum ciuium, & de illa potest bene iudicare. Cur autem, & quomodo possit Princeps temporalis prohibere, & punire blasphemias, & irreuerentiam contra Deum, dicemus §. sequenti.

93
Obiectio 9.
Nonò arguitur, quia charitas obligat ad subueniendum proximis indigentibus, & maxime ad procurandam eorum salutem; si ergo iudicatur utilis coactio, propterea de facto saepe utilis erit salutem in ordine ad filios eorum, qui coguntur, charitas obligabit ad cogendum. Respondeo, charitatem obligare ad ea, quæ licitè possunt fieri, non ad illicita, non enim sunt facienda mala, ut sequantur bona: vidimus autem, hanc coactionem esse illicitam. Nec refert utilitas futura filiorum; nam si hoc sufficeret possent cogi etiam Iudæi subditi, ut consentirent baptismum suorum filiorum paruulorum, ad quod tamen cogi non possunt, nec parentibus iniunctis possunt filij paruuli baptizari, ut tradunt omnes in materia de baptismis. Nec homo priuatus potest vi cogere volentem committere fornicationem, v. gr. vel aliud simile peccatum, ne illud committat. Similiter ergo Princeps non potest vi cogere subditum infidelem ad fidem; quia in hoc puncto ex defectu potestatis habet se Princeps, sicut si esset homo priuatus, & exerceret potestatem, quam non habet in hac materia. Si enim penes aliquem esset hæc potestas, & obligatio charitatis, maxime esset penes Prælatos Ecclesiasticos, quibus magis incumbit cura salutis animarum, & tamen Ecclesia nunquam agnouit in se hanc obligationem, vel potestatem ad cogendum infideles, ut vidimus, sed solum ad prædicandum, exhortandum, & alijs modis licitis procurandam eorum conversionem.

§. III.

Utrum infideles non baptizati cogi possint ad relinquendos errores, vel ritus rationi naturali contrarios.

94
Certum videtur ex dictis, non posse hos infideles, siue subditi sint, siue non subditi, cogi ad relinquendos eos errores, & ritus ex fide, seu